

Vismonitoring conform de KRW

Tekst: Tim Pelsma

Illustraties: Tim Pelsma en

Sportvisserij Nederland

Vis maakt sinds 22 december 2006 formeel deel uit van het monitorings- en beoordelingspakket voor de Europese Kaderrichtlijn water (KRW). Naast chemische stoffen, fytoplankton, fyto bentos (kiezelwieren), water- en oeverplanten, macrofauna wordt de waterkwaliteit ook beoordeeld aan de hand van de aanwezige visstand. Tim Pelsma laat zien op welke manier de visstand volgens de KRW-normen moet worden gemonitord en beoordeeld.

In 2005 en 2006 is onder regie van het Landelijk Bestuurlijk Overleg Water (LBOW) gewerkt aan Richtlijnen voor de KRW monitoring. Deze richtlijnen (grond- en oppervlaktewater) zijn in nauw overleg met medewerkers van waterschappen, provincies en rijkswaterstaat gemaakt, zodat ze kunnen rekenen op draagvlak bij de waterbeheerders. De door het LBOW in november 2006 formeel vastgestelde richtlijnen zijn als onderdeel van het Nederlands KRW monitoringsprogramma wettelijk vastgelegd. Dit laatste betekent dat de wijze waarop de vis voor de KRW moet worden gemonitord, dus wettelijk is vastgelegd en wel in de Richtlijnen Monitoring. Hiermee zijn deze richtlijnen dus leidend en niet het STOWA Handboek Visstandbemonstering. Iets waar wel eens misverstanden over bestaan. Overigens wordt in de Richtlijnen verwezen naar specifieke onderdelen uit het STOWA handboek, zodat beide documenten naast elkaar moeten worden gebruikt. Belangrijke verschillen zitten vooral in bemonsteringsinspanning en toe te passen vangtuigen.

Beoordeling van de visstand

De gegevens uit de KRW-vismonitoring worden gebruikt als onderdeel van de waterkwaliteitsbeoordeling. Deze beoordeling (ook wel classificatie genoemd) vindt plaats voor een heel waterlichaam ineens. Tenminste bij vissen. Het resultaat is een van de volgende klassen: slecht, ontoereikend, matig, goed of meer dan goed. Zo'n beoordeling wordt ook voor de andere kwaliteitselementen uitgevoerd waarbij het slechtst scorende onderdeel (!) de kwaliteit van het waterlichaam bepaald. Dus als de visstand matig is, is de toestand

van het water als geheel ook matig, zelfs als de waterplanten, fytoplankton ed. goed zijn.

Reden genoeg dus om de monitoring en beoordeling zorgvuldig en gestandaardiseerd uit te voeren. Om een zuivere beoordeling te verkrijgen, dienen de visgegevens op een gestandaardiseerde manier te worden verzameld. Op andere wijze verkregen gegevens zijn niet toepasbaar.

Vangstinspanning

Voor het beoordelen van de visstand is vooral de vangstinspanning van belang. Het aantal gevangen soorten (en daarmee ook de biomassa) is namelijk afhankelijk van die vangstinspanning (en de tijd van het jaar). Het aantal gevangen soorten heeft daarnaast een effect op de beoordeling. Simpel gezegd: hoe meer en hoe langer er wordt gevist, hoe hoger de score op de maatlat.

De vangstinspanning (aantal zegentrekken, vaartijd/snelheid met de kuil) wordt verder bepaald door de omvang van het water en wel zodanig dat het te bevissen oppervlak toeneemt met de grootte van het water, maar relatief juist afneemt.

Dit is de reden dat in de Richtlijnen Monitoring voorschriften zijn verbonden aan de vangstinspanning en ook aan de tijd van het jaar. Ten aanzien van de standaardbemonstering is één van de randvoorwaarden dat de monitoring in augustus en september plaatsvindt, omdat de vissen in de nazomer nog verspreid in het water aanwezig zijn. Hierop zijn overigens wel enkele uitzonderingen.

Zoals gezegd wordt dit resultaat uit een standaardbemonstering verkregen. Gegevens uit verschillende jaren

Zegenvisserij is de standaardmethode in wateren tot 500 hectare. Het te bevissen oppervlak neemt relatief af naarmate het water groter is.

Maatlatten en de standaard KRW Visbemonstering

Medio 2007 worden de maatlatten waaronder die voor vis definitief vastgesteld.

Om met de vismaatlatten te kunnen werken is een soortenlijst nodig. Zo'n lijst wordt verkregen uit een standaardbemonstering. Op de soortenlijst staan de vissoorten en hoeveel kilo er van elke vissoort is gevangen. De berekening (waar hier verder niet op zal worden ingegaan) maakt verder gebruik van het gilde waarin de vissoort valt. Hiernaast een voorbeeld van een soortenlijst in een waterlichaam is.

	Kg	in % van totaal	Gilde
Aal	60	0,16	eur
Alver	50	0,14	eur
Baars	50	0,14	eur
Bittervoorn	600	1,65	plant
Blankvoorn	100	0,27	eur
Brasem	30050	82,53	eur
Giebel	60	0,16	eur, plant
Grote modderkruiper	90	0,25	plant, zuurstof
Karper	1000	2,75	eur
Kleine modderkruiper	100	0,27	eur, plant
Kolblei	3000	8,24	eur
Kroeskarper	250	0,69	plant, zuurstof
Kwabaal	500	1,37	eur
Zeelt	500	1,37	plant, zuurstof

Soortenlijst in een waterlichaam van het type meer.
Verklaring gildes: eur = eurytoop, plant = plantenminnend, zuurstof = zuurstoftolerant.

Hengelvangregistratie, in het bijzonder via viswedstrijden, kan wezenlijke informatie over de visstand verschaffen, maar is niet geschikt voor het uitrekenen van de maatlat.

mogen voor de beoordeling niet worden samengevoegd. Wat een standaardbemonstering precies is, hangt uiteraard af van het type water. De onderstaande tabel geeft aan welke hoofdgroepen watertypen er zijn en met welke vangstmethode er dan moet worden gewerkt. Uit de tabel is bijvoorbeeld te lezen dat in kleine meren standaard wordt gevestigd met zegen en electrovisserij.

Tenslotte wordt het resultaat verder sterk beïnvloed door de precieze plek waar de vangtuigen worden ingezet. Ook hier zijn voorschriften aan verbonden. Deze komen er op neer dat de variatie in het water in de monsterpunten tot uitdrukking dient te komen. Dus als een water een diep en een ondiep deel kent én een winderig en luw deel, dan dienen deze habitats ook in de bemonstering te worden opgenomen (naar rato van voorkomen). Meer informatie over dit aspect is

te vinden in de Richtlijnen Monitoring en het STOWA handboek visstandbemonstering.

Normalisatie en accreditatie

De EU verlangt dat alle methodieken die bij de KRW worden gebruikt Europees, of op zijn minst nationaal, moeten worden genormaliseerd. Er wordt verwacht dat de methodiek uit de Richtlijnen Monitoring onder een normering gaat vallen. Voor electrovisserij en kieuwnetvisserij (die in Nederland niet wordt gebruikt voor de KRW) is al een Europese norm.

Ingrijpender is dat de EU ook aanstuurt op accreditatie waarbij de uitvoerders van de monitoring aan ISO normen dienen te voldoen. Hierop wordt dan onafhankelijk en deskundig toezicht gehouden. Dit systeem gaat aanmerkelijk verder dan de certificering (keurmerk) waar de

Gegevens verkregen uit viswedstrijden zijn van belang voor het beoordelen van de visstand

Watertype	Actieve vismethoden						Passieve vismethoden		
	Zegen	Kuil	Kor	Electro	Steeknet	Hengel	Ankerkuil	Fuiken	Zalmsteek
Beken en sloten	-	-	-	1	1	2		2	
Kleine rivieren, kleine vaarten en kleine kanalen en andere kleine meren (< 500 hectare)	1	-	-	1	2	2		2	
Meren > 500 hectare, grote boezemsystemen en grote kanalen	-	1n	2n	1	-	2		1 *	
Brakke en zoute meren	1	1n		-	-				
Grote rivieren	-	-	1	-	-	2		1 *	1
Overgangswateren (zout)	1	-	1 dfs	-	-		1	2	

*) Rijkswateren

1 = Hoofdvangtuig, 2 = Aanvullende registratie, niet nodig voor de beoordeling

n = Nachtvisserij dfs= Monitoring Ministerie LNV

Het binnenhalen van de kuil op het Noordzeekanaal.

onderzoek en beheer

Over de auteur

Tim Pelsma is adviseur biologische rapportages bij RWS-RIZA en werkt daarnaast voor het ministerie van V&W aan de implementatie van de KRW.

beroepsvisserij thans mee bezig is. Het is aan te bevelen om direct een onafhankelijke en toetsbare kwaliteitszorg bij visserijuitvoerende ondernemers op te zetten om voor te sorteren op accreditatie die in andere takken van de hydrobiologie al ingang heeft gevonden.

Vrijwilligers

Voor de formele KRW monitoring en beoordeling is gekozen voor een professionele bemonstering van de visstand. Hiermee komen bijdragen uit hengelangstregistratie en steeknetvisserij (die vooral door vrijwilligers worden uitgevoerd) op het tweede plan. Maar net zoals bij de meetnetten voor vogels, die ook door vrijwilligers worden uitgevoerd, kunnen deze waarnemingen wel van invloed zijn op het gevoerde beleid. Dit omdat de aanvullende geregistreerde gegevens een indicatie vormen van de toestand in een waterlichaam. Daarnaast is de professionele KRW vismonitoring te kostbaar om in elk waterlichaam en ieder jaar uit te voeren. Gegevens van vrijwilligers zijn daarom welkom om toch indicatie te verkrijgen van de visstand en de ontwikkelingen daarin. Uiteindelijk kunnen beide gegevensbronnen worden gekoppeld zodat de voorspellende waarde van hengelangstregistratie kan worden bepaald. Voor enkele kleinschalige watertypen is het steeknet genoemd in de Richtlijnen Monitoring. De ervaringen en inspanningen van vrijwilligers, vaak verenigd in vissenwerkgroepen zijn van belang voor een verdere standaardisatie van deze vorm van visstandbemonstering.

Ook gegevens verkregen uit viswedstrijden kunnen van belang zijn voor kanalen en rivieren (waar immers veel wedstrijden worden gehouden), terwijl de steeknetvisserij van groot belang is in allerlei kleinschalige wateren. Te denken valt aan polders, beekjes, maar ook uiterwaardplasjes en kleine vaarten. Steeknetvisserij is ook zeer goed bruikbaar voor de vaststelling van de onder de Habitatrichtlijn beschermde vissoorten. In 2007 loopt er een haalbaarheidsstudie bij RAVON en Sportvisserij Nederland om de bijdrage van vrijwilligers aan de KRW vismonitoring en Habitatrichtlijn te standaardiseren en faciliteren. In enkele regio's wordt aan organisatoren van viswedstrijden al gevraagd om de visgegevens gestandaardiseerd te registreren

De Richtlijnen Monitoring zijn te downloaden op :
<http://www.kaderrichtlijnwater.nl/publicaties/documenten-nl/themas/monitoring/>

Electrovisserij is erg geschikt voor het bemonsteren van oevers.

